

Sofinancira
Evropska unija

COUNCIL OF EUROPE

Sofinancira in izvaja
Svet Evrope

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

Gradimo Evropo
za otroke in z otroki

Uvodno poročilo

Skupni projekt EU in Sveta Evrope “Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji” 23SI08

November / December 2023

Projekt sofinancira Evropska unija prek instrumenta tehnične podpore, sofinancira in izvaja pa ga Svet Evrope v sodelovanju z Evropsko komisijo, Generalnim direktoratom za podporo strukturnim reformam (DG REFORM).

Kazalo

1. Povzetek projekta	3
2. Dinamika izvajanja	4
3. Namen Uvodnega poročila	5
4. Podatki o deležnikih, s katerimi smo se posvetovali v začetni fazi	5
5. Poročila o posvetovanjih in ključnih vprašanjih, opredeljenih v začetni fazi.....	6
5.1. Pravni, politični in institucionalni okvir, ki zagotavlja največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih	6
5.2. Pomanjkanje sodnih izvedencev za pripravo mnenj.....	11
5.3. Potrebe po programih usposabljanj in podpore	14
5.4. Ozaveščanje o največji koristi otroka	18
6. Ugotovitve.....	19
Dodatek I: Program misije za ugotavljanje dejstev (14.-16. november 2023).....	22
Dodatek II: Posodobljena analiza tveganja in prizadevanja za njihovo zmanjšanje	23
Dodatek III: Posodobljen delovni načrt.....	24

1. Povzetek projekta

Skupni projekt EU in Sveta Evrope **“Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji”** izvaja Oddelek za otrokove pravice Sveta Evrope, v tesnem sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje Republike Slovenije in Generalnim direktoratom Evropske komisije za podporo strukturnim reformam (EC/DG REFORM), od 1. septembra 2023 do 28. februarja 2026.

Projekt je namenjen zagotavljanju boljšega varstva otrokovih pravic v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji, z zagotavljanjem največje koristi otroka. Izvajanje Projekta prispeva k reformi, ki poteka v Sloveniji na področju spoštovanja otrokovih pravic, in k temu, da Slovenija postane pionirska država, ki bo širila odličnost sistemov otrokom prijaznega pravosodja v vseh državah članicah EU.

Vlada Slovenije je identificirala potrebo po prenovi civilno-procesne zakonodaje, predvsem glede zamud v družinskih postopkih, v katere so vključeni otroci. Po podatkih slovenskega Ministrstva za pravosodje¹ je bilo namreč leta 2022, v civilnih sodnih postopkih, 6749 novih družinskih zadev, konec leta pa je ostalo nerešenih 3447 zadev. Poleg tega je število nerešenih zadev o skrbništvu, stikih in nasilju v družini konec leta 2022 znašalo 1301, kar je približno 13 % več kot na koncu leta 2020 in 2,5 % več kot na koncu leta 2021. V letu 2023 naj bi se stanje na prvostopenjskih sodiščih še poslabšalo, saj je bilo do nedavnega na voljo le nekaj izvedencev v celotni državi za izdelavo izvedenskih mnenj in je trajalo tudi do enega leta, da je postavljeni izvedenec sploh prevzel zadevo v delo.

Kljub temu, da je Slovenija naredila velik korak naprej glede varstva otrokovih pravic v kazenskih postopkih, pa so potrebne bistvene izboljšave za spoštovanje otrokovih pravic tudi na področju civilnega prava, zlasti kar zadeva zamude v družinskih postopkih, ki vključujejo otroke. Po poročilu slovenskega Vrhovnega sodišča sta glavna izziva za premagovanje teh zamud:

- Pomanjkanje sodnih izvedencev klinične psihologije, ki so največkrat imenovani izvedenci v družinskopravnih postopkih.
- Pretirana uporaba pravnih instrumentov, saj je med postopkom zakonodaja pogosto neučinkovita in ni sistemskega pristopa.

Kljub razširitvi pristojnosti in identifikaciji novih strokovnjakov za izdelavo izvedenskih mnenj v zadnjih mesecih, je njihovo skupno število še vedno premajhno. Trajanje zadev, ki je bilo v zgoraj omenjenem poročilu ocenjeno na od 14 mesecev in 2 leti, je zdaj v nekaterih primerih doseglo skoraj 3 leta.

Ministrstvo za pravosodje Slovenije je ugotovilo, da potrebuje pomoč pri pregledu delov slovenskega Zakona o pravdnem postopku in ostale relevantne zakonodaje. Pregled zakonodajnega okvira in tehnična podpora pri pripravi nove zakonodaje bosta bistvenega pomena za sistemske rešitve, ki bodo pripeljale do učinkovitejšega in otrokom prijaznejšega postopka.

Projekt je razdeljen na dva glavna rezultata:

- 1. Sprejem celovitega Akcijskega načrta za reformo slovenskega pravnega okvira na področju civilnih sodnih postopkov, ki vključujejo otroke;**
- 2. Izvedba Akcijskega načrta.**

---

¹ Sodna statistika (Bilten) - Zbirke | OPSI - Odprti podatki Slovenije (gov.si)

Kot je opredeljeno v podrobnem opisu projekta (POP) je uvodni sestanek projekta potekal 26. septembra 2023. Na omenjenem sestanku so se zbrali predstavniki Ministrstva za pravosodje Republike Slovenije, EC/DG REFORM in Oddelka za otrokove pravice Sveta Evrope. Razprava je zajela vse pomembne operativne vidike projekta, povzeti pa so navedeni v zapisniku sestanka, ki so ga 25. oktobra 2023 potrdili vsi trije partnerji.

Pred začetkom izvajanja vsebinskih aktivnosti projekta je bila izvedena začetna faza. V tem obdobju je Svet Evrope ocenil izhodišče projekta, vključno s pregledom dokumentov, ki so bili izdelani do danes, in organiziral posvetovanja s ključnimi zainteresiranimi stranmi z namenom opredelitve konkretnih potreb in preliminarnih priporočil. Rezultat teh posvetovanj in raziskav je Uvodno poročilo projekta, ki vključuje tudi posodobljen delovni načrt.

Uvodno poročilo je bilo posredovano Ministrstvu za pravosodje Slovenije in EC/DG REFORM, in ga je na sestanku 2. februarja 2024, torej še pred predstavitvijo na Uvodni konferenci projekta 13. februarja 2024 in objavo na spletni strani projekta, potrdila Medresorska delovna skupina, ki predstavlja tudi svetovalno skupino projekta.

2. Dinamika izvajanja

Projekt sofinancira Evropska unija prek [instrumenta tehnične podpore DG REFORM](#), sofinancira in izvaja pa ga Oddelek za otrokove pravice Sveta Evrope v tesnem sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje Slovenije in Evropsko komisijo, Generalnim direktoratom za podporo strukturnim reformam (DG REFORM).

Nacionalni organ, ki je zaprosil za tehnično podporo in ki bo imel koristi od tega projekta je Ministrstvo za pravosodje Slovenije.

Ministrstvo za pravosodje je leta 2022 na podlagi ocene stanja in v želji po pospešitvi reform ustanovilo Medresorsko delovno skupino (MDS) za izboljšanje položaja otrok v civilnih sodnih postopkih. Združuje predstavnike iz:

- Ministrstva za pravosodje;
- Sodstva (Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, Višjega sodišča v Ljubljani, Okrožnega sodišča v Ljubljani);
- Urada varuha človekovih pravic;
- Ministrstva za zdravje;
- Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti;
- Skupnosti centrov za socialno delo;
- Zbornice kliničnih psihologov;
- Društva za nenasilno komunikacijo (NVO);
- Strokovnega sveta za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje;
- Odvetniške zbornice Slovenije.

Da bi se izognili podvajanju in da bi ustvarili potrebne povezave je bila Medresorska delovna skupina, ki jo je ustanovilo Ministrstvo za pravosodje, imenovana za svetovalno skupino projekta, ki bo zadolžena za politično vodenje in koordinacijo projekta.

Združenja civilne družbe in akademski krogi bodo tudi vključeni v delo v okviru projekta z namenom ugotavljanje obstoječih pomanjkljivosti slovenskih civilnih sodnih postopkov, ki vključujejo otroke.

3. Namen uvodnega poročila

Namen tega Uvodnega poročila je narediti predhodno raziskavo stališč različnih udeležencev, vpletenih v civilne sodne postopke v Sloveniji ki vključujejo otroke, in prihodnje reforme na tem področju. Poročilo odraža stališča različnih institucij in strokovnjakov, ki so sodelovali v dvostranskih posvetovanjih. Ugotovljene izzive in vrzeli ter področja za izboljšanje je treba obravnavati kot **mnenja, ki temeljijo na delovnih izkušnjah vsake poklicne skupine in so kot taka lahko protislovna**. Splošna ocena trenutnega položaja v Sloveniji je namenjena obveščanju, da je projekt treba obravnavati prednostno, da bi pomagali Sloveniji pri izvajanju reform za zaščito otrokovih pravic v civilnih sodnih postopkih, z zagotavljanjem največje koristi otroka v skladu s pravnim redom EU in smernicami Odbora ministrov Sveta Evrope o otroku prijaznem pravosodju. To poročilo je treba razumeti kot prvi korak pri izmenjavi mnenj in prepoznavanju izzivov med institucijami z namenom krepitev medinstitucionalnega in interdisciplinarnega sodelovanja, izmenjave informacij in ustvarjanju medsebojnih povezav.

Tej začetni raziskavi, ki je predstavljena v Uvodnem poročilu, bo sledila priprava poglobljene analize trenutnega okvira v civilnih sodnih postopkih, ki vključujejo otroke (rezultat 3), kakor tudi analiza pomanjkljivosti in priporočil, kako spremeniti slovensko zakonodajo na področju družinskega sodstva (rezultat 4), nato pa izdelava Strategije in Akcijskega načrta za izvedbo zahtevanih sprememb (rezultat 5). Vzporedno bo pripravljena analiza pomanjkljivosti pri usposabljanjih (rezultat 6), z namenom identifikacije obstoječih vrzeli in zagotavljanja priporočil za ciljno in/ali interdisciplinarna usposabljanja. Ko bodo rezultati pripravljene se bodo začele izvajati aktivnosti v tistih institucijah, ki jih bo identificiralo Ministrstvo za pravosodje (rezultat 7). Projekt bo imel tudi pomembno vlogo pri ozaveščanju (rezultat 8). Te dejavnosti se bodo izvajale s podporo domačih in mednarodnih strokovnjakov.

4. Računi zainteresiranih strani, s katerimi smo se posvetovali v začetni fazi

V okviru misije za ugotavljanje dejstev, ki je potekala od 14. do 16. novembra 2023², je bilo organizirano devet dvostranskih srečanj s ključnimi zainteresiranimi stranmi, vključenimi v civilne sodne postopke, ki vključujejo otroke, s predstavniki:

- sodstva (Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, Višjega sodišča v Ljubljani, Okrožnega sodišča v Ljubljani);
- Urada varuha človekovih pravic;
- Ministrstva za zdravje;
- Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti;
- Skupnosti centrov za socialno delo;
- Zbornice kliničnih psihologov;
- Društva za nenasilno komunikacijo (NVO);

---

² Oglejte si podroben program misije za ugotavljanje dejstev v Dodatku I.

- Strokovnega sveta za sodno izvedenstvo, sodno cenitev in sodno tolmačenje;
- Odvetniške zbornice Slovenije.

Pred dvostranskimi srečanji je bil udeležencem poslan **vprašalnik**, njihovi odgovori pa so bili na srečanjih obravnavani. Vprašalnik je bil sestavljen iz naslednjih vprašanj:

1. Ali menite, da obstajajo pravne in politične vrzeli pri zagotavljanju največje koristi otroka v civilnih postopkih? Če da, katera so najbolj pereča področja, ki bi jih bilo treba analizirati?
2. Kako bi se lahko pravni, institucionalni in politični okvir ter trenutne prakse v civilnih sodnih postopkih izboljšali in/ali reformirali, da bi zmanjšali zamude in zaostanke v zadevah, ki vključujejo otroke? Kako bi k izboljšanju stanja lahko pripomogla medresorska delovna skupina, ki jo je ustanovilo Ministrstvo za pravosodje?
3. Se zavedate pomanjkanja kliničnih in psiholoških izvedencev v družinskopravnih postopkih? Ali menite, da je potrebnih več priložnosti za usposabljanje? Če da, ali lahko navedete nekaj področij, kjer je potreben poseben poseg? Menite, da bi izmenjava dobrih praks in izkušenj z drugimi državami lahko pomagala?
4. Katere bi bile prednostne naloge, ki bi jih vključili v nov nacionalni akcijski načrt in strategijo, z namenom zagotavljanja systemskega otrokom prijaznega in hitrega odziva, da bi poskrbeli za največjo korist otroka v civilnih sodnih postopkih?

Začetno poročilo odraža prispevanja in razprave, ki so potekale med temi posvetovanji.

5. Poročila o posvetovanjih in ključnih vprašanjih, opredeljenih v začetni fazi

5.1. Pravni, politični in institucionalni okvir, ki zagotavlja največjo korist otroka v civilnih sodnih postopkih

Slovenija je pristopila k večini mednarodnih pravnih instrumentov za varstvo otrokovih pravic. Slovenija je država pogodbenica [Konvencije ZN o otrokovih pravicah](#). Slovenija je tudi pogodbenica [Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo](#) (Lanzarotska konvencija) ter [Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima](#) (Istanbulska konvencija). Poleg tega je Odbor ministrov Sveta Evrope, katerega članica je tudi Slovenija, leta 2010 sprejel [Smernice o otroku prijaznem pravosodju](#).

Posvetovanja so pokazala, da so procesne pravice in pravni okvir v Sloveniji večinoma usklajeni z mednarodnimi standardi in zgoraj omenjenimi smernicami o otroku prijaznem pravosodju. Novi družinski zakonik, sprejet leta 2017, ki je začel veljati leta 2019, je prinesel dodatne ukrepe in načine za zaščito otrok pred nasiljem in da se v sodnih postopkih glas otrok bolje sliši (npr. uvedeno je

zagovorništvo otrok). Splošno sprejeto je, da je novi družinski zakonik prinesel pozitivne spremembe v postopke.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki je resorno pristojno ministrstvo za družinski zakonik je izpostavilo vprašanje, ali je **načelo največje koristi otroka** v družinskem zakoniku dovolj podrobno opredeljeno, da bi otroka zaščitilo v vsakem konkretnem primeru pred sodiščem. Vprašanje boljše opredelitve največje koristi otroka v zakonodaji in določitvi, kaj to pomeni v praksi, je treba obravnavati v prihajajoči analizi pravnega in političnega okvira, da bi bolje opredelili vrzeli in potrebe v različnih zadevah in s strani različnih strokovnjakov, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih postopkih.

Drugi izziv, ki je posledica posvetovanj in ki ga je treba upoštevati za zagotovitev največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih, je **boljša informiranost in sodelovanje otroka**. Otroci morajo biti seznanjeni s svojimi pravicami, različnimi oblikami pomoči, ki so na voljo, s samim postopkom. Z njimi se je treba tudi posvetovati, izraziti morajo svoje mnenje, dana jima mora biti možnost, da to tudi storijo. Sodelovanje otrok in posvetovanje z otroki, kot je določeno v 12. členu konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah, toplo priporoča tudi Varuh človekovih pravic. Otroci sicer že imajo možnost izraziti mnenje v skladu s svojo starostjo in zrelostjo, na primer pri kateremu staršu bi ostali, vendar pa iz posvetovanj izhaja, da bi bilo treba praktično izvedbo te možnosti v praksi izboljšati. Razmisliti bi bilo potrebno o uporabi prostorov Hiše za otroke (Barnahus) za izvedbo razgovorov z otroki v specifičnih primerih s kazensko komponento, pri čemer bi bilo seveda treba zagotoviti spoštovanje pravnega okvira za vzpostavitev Hiše za otroke³. To možnost bi obravnavali in prediskutirali v naslednjih fazah projekta.

Po mnenju več sogovornikov bi bilo treba izboljšati tudi **zastopništvo in zagovorništvo otrok**. Družinski zakonik v 269. členu predvideva imenovanje kolizijskih skrbnikov, vendar bi bilo treba njihov profil, izobrazbo, vlogo v postopku ali način organizacije stikov v ločitvenih postopkih ponovno predebatirati in v prihodnje bolje opredeliti. Nekatere zainteresirane strani so predlagale, da bi bilo imenovanje skrbnika *ad litam* obvezno v postopku, saj navajajo, da se zadeve odvijajo bolj gladko, če je dodeljen skrbnik. Urad varuha človekovih pravic je razvil projekt »Zagovorništvo otrok«, s katerim naj bi se okrepilo sodelovanje otrok v postopkih. Namen projekta je zagotoviti strokovno pomoč otrokom pri izražanju svojega mnenja v vseh postopkih in zadevah, ki jih zadevajo, ter posredovati njihova mnenja pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o pravicah in največji koristi otroka. Strokovna pomoč zagovornikov vključuje psihosocialno podporo za otroke, pogovor o njihovih željah, počutju in mnenjih, obveščanje o postopkih in dejavnostih na njim razumljiv način v skladu z njihovo starostjo in razvojem, sodelovati z njimi pri iskanju najbolj primerne rešitve ter jih spremljati na različnih instancah, ki odločajo o pravicah otroka in njegovi največji koristi. Na žalost je bil ta projekt pri izvajanju omejen predvsem z dejstvom, da sta se morala oba starša strinjati z imenovanjem skrbnika, ki bi govoril v imenu otroka in pisal sodniku o stališčih otroka. Če se starša ne dogovorita, lahko zagovorništvo otroka še vedno določi sodišče, če je to v otrokovo največjo korist. Omenjene so bile izkušnje iz Nemčije, ki bi jih lahko v prihodnje uporabili kot zgled dobre prakse. Dejstvo, da so skrbniki *ad litam* plačani iz proračuna sodišča in da so finančna sredstva omejena, sodnikov v večini primerov ne spodbuja, da bi jih imenovali (le 20 % otrok ima skrbnike *ad litam*). Stroške skrbnikov bi moral kriti državni proračun, ne pa proračun sodišča. Poleg tega otrok ne bi smel zastopati eden izmed odvetnikov njihovih staršev, da bi se izognili manipulaciji. Otroke mora v takšnih situacijah zastopati poseben odvetnik in imeti morajo možnost, da izrazijo svoja stališča v varnem okolju (Barnahus/Hiša za otroke bi lahko bila ena izmed možnosti pod enakimi pogoji, kot so navedeni zgoraj). Sodišče lahko otroku določi tudi

---

³Glej zlasti Zakon o zaščiti otrok v kazenskem postopku in njihovi celostni obravnavi v hiši za otroke.

brezplačno pravno pomoč, vendar se to dogaja le v najtežjih zadevah. Urad varuha človekovih pravic je zelo zavzet pri varovanju otrokovih pravic in predlaga, da se povabijo vsi predstojniki sodišč na razpravo o tem, kako izboljšati zagovornišvo otrok.

Identificirani so številni izzivi in težave pri praktičnem uresničevanju otrokove koristi v civilnih sodnih postopkih, najpomembnejši pa so **zamude v družinskih zadevah** ki vključujejo otroke, kar je bilo zaznano že s strani Ministrstva za pravosodje.

Kot je bilo pričakovano, je bil eden izmed razlogov, omenjen na posvetovanju, pomanjkanje sodnih izvedencev klinične psihologije, ki so najpogosteje imenovani izvedenci v družinsko-pravnih postopkih. Ta specifična tema bo obravnavana v poglavju 5.2 spodaj.

Poleg pomanjkanja sodnih izvedencev so bile podane številne pripombe na izbiro izvedencev in **postopek njihovega imenovanja s strani sodnikov**, kar lahko včasih celoten postopek celo podaljša. Običajni postopek je, da sodnik pregleda seznam in stopi v stik z enim izmed izvedencev s seznama sodnih izvedencev⁴. Žal sodniki ne vedo koliko je posamezni izvedenec obremenjen, te informacije se ne delijo med izvedenci ali med sodniki. Lahko se zgodi, da se sodniki obrnejo na izvedence, s katerimi so že sodelovali, ne da bi preverili njihovo razpoložljivost ali ne da bi vedeli koliko so že obremenjeni. Poleg tega določeni izvedenci včasih sprejmejo zadevo, jo dodajo na svoj čakalni seznam in jo vzamejo v delo veliko kasneje, saj imajo druge prioritete ali nujne zadeve, ki jih morajo obravnavati. To pomanjkanje preglednosti pri imenovanju, razpoložljivosti in delovni obremenitvi izvedencev povzroča podaljšanje postopka, kar bi sčasoma lahko rešili z omejitvijo zadev na pravnega strokovnjaka in/ali ustvarjanjem in izmenjavo informacij prek skupnega seznama sodnih izvedencev, njihovega področja pristojnosti, števila primerov, ki jih že obravnavajo in kdaj so na voljo. O teh možnostih bi lahko razpravljali in obravnavali njihovo izvedljivost v prihodnjih fazah projekta. Trenutne težave pri prepoznavanju ustreznega postopka v posamezni zadevi in kako določiti povprečno število zadev na izvedenca so privedle do neuspešnega izida v zvezi s tem. Zato je Ministrstvo za pravosodje že predlagalo spremembo Zakona o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih, s katero bo ustvarilo pravno podlago, da bo mogoče v imenik sodnih izvedencev vpisati tudi informacije o tem, kdaj je sodišče postavilo izvedenca in kdaj bo zadeva zaključena, da bi imeli boljši, jasnejši in preglednejši vpogled v obseg dela in razpoložljivost vsakega sodnega izvedenca. Ta sprememba bo verjetno pomagala pospešiti postopek v nekaterih zadevah.

Drugi razlog za zamude v sodnih postopkih, ki je bil omenjen med posvetovanji je, da včasih vsaka stranka predloži v postopku mnenje **svojega izvedenca**, vključno z neodvisnimi izvedenci ali celo medicinsko fakulteto. To prakso večkratnega izvedenstva bi bilo potrebno omejiti, da bi se izognili podaljševanju postopka, zlasti kadar je drugo mnenje enako prvemu. Drugi sogovornik je predlagal, da bi mnenje lahko pisali samo klinični psihologi, tudi če niso sodni izvedenci.

Drug način za zmanjšanje zamud bi bilo sprejetje **začasnih odločitev (odredb)** sodnika. Nekateri sogovorniki menijo, da bi jim ta vmesna odločitev lahko pomagala videti, kako se stranke obnašajo, in bi jim omogočila sprejetje druge začasne odločitve ali dokončne odločitve. Z začasno odločitvijo bi se konflikt morda zmanjšal, zmanjšala pa bi se tudi obremenjenost otroka. Na posvetovanjih se ni bilo

---

⁴Danes je na seznamu skupno 76 forenzičnih izvedencev: 23 kliničnih psihologov, 2 družinska psihologa, 8 socialnih delavcev, 3 pedopsihiatri, 40 psihiatrov. Pred letom 2023 so bili izvedenci klinične psihologije razdeljeni v pet skupin: klinični (nevro)psihologi za odrasle, klinični (nevro)psihologi za otroke in mladostnike, klinični psihologi za odrasle, klinični psihologi za otroke in klinični psihologi za družinske zadeve. Leta 2023 so bili združeni v eno samo skupino na podlagi njihove formalne izobrazbe, tj. klinične psihologije, vendar je njihovo specifično klinično strokovno znanje ohranjeno v opisu njihovih kompetenc.

mogoče preveč poglobljati v podrobnosti o začasnih odločitvah, vendar bi to temo lahko obravnavali v prihodnjem poglobljenem pravnem in političnem pregledu.

Naslednja težava je način plačevanja odvetnikov, ki jih lahko odvrne od pospeševanja celotnega trajanja postopka. Sistem nagrajevanja odvetnikov temelji na plačilu po številu vloženi vlog na sodišče, kar včasih pripelje do vlaganja številnih, tudi nepotrebnih vlog, da bi odvetniki na ta način zaslužili več. Med posvetovanji je bila omenjena možnost spremembe sistema nagrajevanja tako, da bi npr. odvetniki dobili bonus za hitro dokončanje zadeve. Poleg tega po Zakonu o brezplačni pravni pomoči, ki je pogosto dodeljena v družinskih postopkih, število vlog na sodišča ni omejeno, kar tudi lahko omogoči zlorabo procesnih pravic. Druga težava v zvezi z brezplačno pravno pomočjo je, da trenutno odvetnike, ki zastopajo otroka, imenuje sodišče, seznama »specializiranih« odvetnikov ali obveznega usposabljanja pa ni.

Dodatni razlog za dolgotrajne zamude v civilnih sodnih postopkih je **fluktuacija** sodnikov, osebja na sodiščih in na centrih za socialno delo. Ta težava se najbolj kaže v Ljubljani, kot razlog za veliko fluktuacijo kadrov pa je bila izpostavljena preobremenjenost. K odhodu iz sodišč sodnike spodbuja tudi dejstvo, da vsak sodnik nima svojega pomočnika oziroma pomočnikov ni dovolj. Predsedniki sodišč, ki so zadolženi za razdeljevanje zadev, niso seznanjeni z obremenitvijo vsakega posameznega sodnika in ne morejo opraviti poštenega, uravnoveženega in preglednega dodeljevanja zadev. Premisliti je treba o posebnih ukrepih za zmanjšanje delovne obremenitve in povečanje privlačnosti njihovega dela.

V zvezi z obremenitvijo sodnikov in organizacijo dela na sodišču je priporočeno, da se **sodniki ne bi ukvarjali z administrativnimi in finančnimi nalogami** (kdaj plačati izvedenca, potrdilo o prejemu položnice, odločitev o stroških ipd.). To delo bi morali delno prenesti na sodne pomočnike, sodniku pa prepustiti zgolj odobritev finančnih in administrativnih nalog.

Dodatno priporočilo za zmanjšanje zamud v civilnih postopkih je, da morajo biti psihološki, zdravstveni in/ali izobraževalni **podatki o otroku posodobljeni in deljeni na boljši način** med izvedenci, sodniki in pristojnimi službami. Včasih morajo strokovnjaki iskati podatke o otroku in sami opravljati poizvedbe. Sodišče bi lahko že v začetni fazi zbralo vse potrebne informacije, preden bi zadevo predalo izvedencu. Težava je tudi fluktuacija osebja na centrih za socialno delo, saj se lahko informacije izgubijo, če se kakšna družina preseli. V takem primeru nihče nima popolne slike oziroma popolnih informacij. Podatkovna baza socialnih služb in podatkovna baza o rejništvu se razlikujeta, kar tudi lahko povzroči težave.

Poleg tega so nekateri intervjuvanci predlagali standardizacijo oziroma poenotenje **strukture poročil sodnih izvedencev**. Medtem ko imajo izvedenci klinične psihologije že na razpolago splošne smernice⁵, so posvetovanja izpostavila, da to ne velja za vse kategorije izvedencev. To bi se lahko dvignilo na državno raven, da bi se bolje opredelilo, kakšne informacije bi morale biti vključene v poročilo, kdo se lahko pogovarja z otrokom ali kako pridobiti informacije od drugih institucij. Če bi bili podatki, ki jih je treba vključiti v poročilo znani vnaprej, bi to pospešilo pripravo poročila, s tem pa tudi celotno trajanje postopka. Poleg tega je treba pri pripravi izvedenskega mnenja spodbujati multidisciplinarni pristop. Na primer, **protokol o oblikovanju in koordinaciji takšne multidisciplinarnih ekip**, ki bi bila zadolžena za pripravo mnenja. To bi pomagalo pri doseganju skupnih zaključkov, razdelitvi dela kakor tudi obremenitve in pritiska v primeru težkih in visoko konfliktnih zadev.

En večjih problemov s katerimi se soočajo sodniki v visoko konfliktnih zadevah se nanaša na **zaščito in/ali namestitev otroka**. Na nacionalni ravni je samo nekaj kriznih centrov za sprejem otrok. V teh

---

⁵Preberite [Splošne smernice za opravljanje forenzičnega dela na področju psihologije](#) in [Smernice za forenzično klinično psihološko delo na področju starševstva in varstva](#).

ustanovah otroci ne bi smeli ostati več kot 21 dni. V te krizne centre se namestijo otroci, kadar se med postopkom pojavi sum nasilja v družini ali kadar so otroci ogroženi in jih je treba začasno odvzeti od staršev zaradi zaščite njihove največje koristi. Zamude pri namestitvi otroka v dom, rejniško družino ali ponovni združitvi z nenasilnim staršem so lahko zelo dolge in otroci včasih ostanejo v kriznih centrih veliko dlje. V Sloveniji žal primanjkuje rejniških družin, ki bi skrbele za otroka, ko je to potrebno⁶. Drugo omenjeno vprašanje zadeva otroke, nameščene v domove za vzgojo in izobraževanje⁷. Ti centri so med poletnimi počitnicami zaprti in v tem obdobju ne morejo skrbeti za otroke. Treba je ciljno ukrepati in povečati število rejniških družin ter okrepiti in promovirati celoten rejniški sistem za boljšo zaščito otrokovih pravic. To bi lahko podrobneje raziskali v prihodnjih dejavnostih projekta (analiza pravnega in političnega okvira ali dejavnosti ozaveščanja), upoštevajoč delo notranje revizije, ki jo je leta 2022 zahtevalo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Na namestitev otroka je vplivala tudi nedavna sprememba **predpisov o namestitveni oskrbi**. Prej je bilo to organizirano na podlagi otrokovih potreb po varstvu, zdaj pa prehaja na regionalno raven, kar pomeni, da morajo vse regije imeti vse stopnje varstva in organizirati vse vrste varstva: obiske na domu, namestitveno oskrbo, intenzivno nego. Žal niso vse regije dobro pripravljene in opremljene v smislu vse večjega števila otrok.

Vprašanje **skupnega skrbništva⁸ v primerih nasilja v družini in visoko konfliktnih zadevah** ter kako bolje zaščititi otroke in ženske je izpostavilo več sogovornikov, ki so omenili, da bi bilo mogoče smiselno revidirati družinski zakonik in na ta način odgovoriti na vrzeli. Odvetniška zbornica Slovenije je omenila dobre prakse v Nemčiji glede skupnega skrbništva in kako tam obravnavajo konfliktno zadeve. Do konfliktov lahko pride tudi glede zadovoljevanja otrokovih potreb v smislu plač staršev, ko se povečajo otrokovi stroški itd. Ta posebna tema bi lahko bila del pravne in politične obravnave med projektom.

Posvetovanja so razkrila tudi nekaj zelo specifičnih pravnih vrzeli, o katerih bi lahko razpravljali ali jih obravnavali med projektom: potrebna je zakonodajna sprememba, **da bi se izognili mediaciji in skupnemu skrbništvu, kadar obstaja sum nasilja v družini**, kar se, po mnenju nekaterih intervjuvancev, ne dogaja. Otroka ne bi smeli siliti, da ima stike z domnevnim povzročiteljem nasilja. Poleg tega je v primeru nasilja v družini ali kadar potekajo vzporedni civilni in kazenski postopki pomembno preprečiti podvajanje zaslišanj otroka in morata biti oba postopka usklajena.

Druga vrzel ugotovljena med razgovori je, da bi sodniki morali bolje obveščati sodne izvedence o nadaljnjih ukrepih po njihovi odločitvi in jim zagotavljati povratne informacije. Zanimivo bi bilo tudi pregledati statistiko o tem, koliko sodišče pri odločitvi upošteva mnenje izvedencev.

Vrzeli, ugotovljene med posvetovanji, bodo izhodišče za prihodnjo poglobljeno pravno in politično analizo o delovanju civilnih sodnih postopkov, ki vključujejo otroke, kar bo privedlo do razvoja strategije in akcijskega načrta za izvajanje zahtevanih sprememb.

Ugotovljena odprta vprašanja in vrzeli:

- Načelo največje koristi otroka v novem družinskem zakoniku ne pokriva vseh konkretnih primerov v civilnopravnih postopkih, niti vseh praktičnih primerov uporabe zakona;

⁶ Od avgusta 2023 je v Sloveniji 550 rejniških družin za 769 otrok v stiski (80 % mladoletnih in 20 % nemladoletnih), vir Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

⁷ Strokovni centri za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami.

⁸ Glej 139. člen družinskega zakonika.

- V civilnih sodnih postopkih ni avtomatizma glede posvetovanj z otrokom oziroma glede obveščanja otroka;
- Samostojno zastopanje otroka in zlasti imenovanje skrbnikov *ad litam* ni sistematično;
- Zamude v civilnih sodnih postopkih se povečujejo kljub prizadevanjem Ministrstva za pravosodje, da bi se stanje izboljšalo;
- Zamude so predvsem (vendar ne izključno) posledica pomanjkanja kliničnih psihologov;
- Postopek imenovanja sodnih izvedencev v konkretnih zadevah lahko povzroči večjo obremenitev določenih izvedencev v primerjavi z drugimi;
- Dolge zamude so tudi posledica povečanja števila zadev v primerjavi s skupnim številom razpoložljivih sodnikov;
- Večkratne zahteve za izvedenska mnenja (s strani sodnika in neodvisna izvedenska mnenja s strani strank) podaljšujejo trajanje postopka;
- Vmesnih odločitev sodniki ne sprejemajo pogosto;
- Sistem nagrajevanja odvetnikov in sistem brezplačne pravne pomoči ne spodbujata k pospešitvi postopkov;
- Odvetniki, ki jih imenuje sodnik za zastopanje otroka, niso vedno specializirani ali usposobljeni za zaščito otrokovih pravic;
- Fluktuacija sodnikov, sodnega osebja in socialnih delavcev, predvsem zaradi delovne obremenitve, močno vpliva na spremljanje zadev in izmenjavo informacij;
- Čas, ki ga sodniki porabijo za finančne in administrativne zadeve, se ne porabi za samo zadevo;
- Dokumentacija z informacijami o otroku ni vedno popolna in posredovana izvedencem, zaradi česar morajo slednji opraviti lastno raziskavo;
- Struktura izvedenskega poročila ni standardizirana za vse kategorije izvedencev in včasih morajo izvedenci natančno vedeti, kaj sodnik zahteva;
- Težave glede varstva in namestitve otrok med civilnim sodnim postopkom;
- Vrzeli v skupnem skrbništvu na splošno in še bolj v primerih nasilja v družini in zelo konfliktnih primerih;
- Pomanjkanje spremljanja in povratnih informacij med sodnikom in sodnimi izvedenci;
- Pomanjkanje statističnih podatkov o tem, koliko sodišča upoštevajo izvedensko mnenje pri sprejemanju določitve.

5.2. Pomanjkanje kliničnih izvedencev za pripravo mnenj

Kot že omenjeno zgoraj, je pomanjkanje kliničnih psihologov v Sloveniji problem, ki povzroča dolge zamude pri odločanju v civilnih sodnih postopkih, ki vključujejo otroke. Vendar je treba to relativizirati, saj so sodišča od leta 2016 do 2019 dodelila izvedenca približno v 5 % vseh zadev, ki zadevajo skrbništvo, vzgojo in stike z otrokom, torej približno 300 zadev na leto. V letih 2020 in 2021 se je to število še zmanjšalo, kar si lahko razlagamo tudi kot posledico pomanjkanja sodnih izvedencev. Sodniki zdaj še bolj tehtajo svojo odločitev o postavitvi izvedenca.

V večini primerov so sodni izvedenci klinične psihologije imenovani na zahtevo sodnika. Stranki običajno veliko krat pričakujeta od sodišča in sodnih izvedencev, da bodo rešili njune težave. Na posvetovanjih je bila izpostavljena ideja, da bi bili klinični psihologi edini izvedenci, pristojni za obravnavo zadeve in pripravo mnenja, na podlagi katerega lahko sodnik sprejme svojo odločitev. Večkrat je bilo omenjeno, da odločitve družinskih sodišč večinoma temeljijo na besedah izvedencev, kar za njih predstavlja **velik pritisk in odgovornost**.

Eden razlogov za pomanjkanje izvedencev s področja klinične psihologije in njihovo preobremenjenost je, da v Sloveniji **ni systemskega financiranja specializacij** iz klinične psihologije, kar ne omogoča zadostnega števila kliničnih psihologov. Stroške štiriletne specializacije nosi delodajalec (zdravstvena ustanova) in ne država. V času specializacije psiholog opravlja pripravništvo v različnih ustanovah in dela le en dan v tednu pri delodajalcu. Od leta 2021 do 2024 je bilo z dvema interventnima zakonoma sicer zagotovljeno financiranje skupno 100 klinično psiholoških specializacij, vendar pa po letu 2024 tega ne bo več in še vedno ni systemske rešitve financiranja specializacij iz klinične psihologije, ki bi omogočala dolgoročno in trajno povečanje števila kliničnih psihologov.

Poleg tega so klinični psihologi in drugi sodni izvedenci, ki so sodelovali v razgovorih izjavili, da **vloga sodnih izvedencev ni dovolj privlačna**. Glavni razlogi, prepoznani med posvetovanji, so naslednji:

- Preobremenjeni so s svojim delom, tako v bolnišnici kot pri pripravi mnenj;
- V Sloveniji okoli 14 % kliničnih psihologov so tudi sodni izvedenci⁹, kar je samo 23 kliničnih psihologov, ki delajo kot sodni izvedenci v celotni državi;
- Le-ti so pod velikim pritiskom in imajo občutek, da so večinoma odgovorni za odločitve sodišča;
- Dolgo traja, da sodišče plača za opravljeno delo (tudi več kot eno leto, običajno pa 3 do 6 mesecev). Postopek za odobritev honorarja poteka prek sodnika, znesek je treba potrditi in včasih se celo zniža. Ta postopek plačila bi bilo treba med projektom analizirati, da se najdejo učinkovitejše rešitve, ki bi se v prihodnosti konsolidirale in ki bi jih uporabljali vsi sodniki na enak način;
- Da bi pritegnili nove izvedence, bi delo lahko bilo bolje plačano;
- Včasih se počutijo, da jih sodišče ne obravnava dobro in bi bilo dobrodošlo boljše sodelovanje.

Očitno je tudi **pomanjkanje pedopsihiatrov**, saj so na seznamu sodnih izvedencev le 3. Obravnavajo več primerov, kot zmorejo (npr. 10 zadev, medtem ko lahko obravnavajo samo 8 zadev na leto). Novi pedopsihiatri se ne odločajo za sodno izvedenstvo, zato ker kot pri kliničnih psihologih njihovo delo ni cenjeno, obstaja velik pritisk sodišč in malo časa za obravnavo zadev, ki pa jih obravnavajo vzporedno s svojim kliničnim delom.

Posvetovanja so omogočila analizo **možnosti za zmanjšanje pritiska na klinične psihologe**.

Na primer v primeru duševnih težav ne bi bilo nujno imenovati samo kliničnega psihologa. Psihiatrični izvedenci bi lahko podali preliminarno mnenje in ugotovili ali je potreben klinični psiholog. Če v zadevi ne gre za psihične težave, lahko zadostuje mnenje psihologa ali socialnega delavca. To ne bi zmanjšalo pomembnosti dela kliničnih izvedencev, lahko pa bi drugi strokovnjaki prevzeli svoj del tega bremena, kar bi bilo v največjo korist otroka, saj bi pripomogli k zmanjšanju trenutnih zamud. V visoko konfliktnih zadevah ali ko eden izmed staršev poskuša otroka odtujiti od drugega ali v primeru zlorabe ali psiholoških težav pa so za pripravo mnenja najprimernejši klinični psihologi. V tem smislu bi prihodnje smernice lahko obravnavale število zadev, katero izvedenstvo ustreza določeni zadevi, kakšna vprašanja zastaviti izvedencu in kako sodnik izbere ustreznega izvedenca.

V praksi se v primeru obiskov ali varstva skoraj nikoli ne zahteva mnenje kliničnih psihologov, pogosto za odločitve zadostuje strokovno znanje socialnih delavcev. Več sogovornikov je omenilo, da bi bilo treba v nekaterih postopkih bolje uporabiti **mnenje in podporo socialnih služb**.

---

⁹ Trenutno je v Sloveniji 165 kliničnih psihologov: 160 kliničnih psihologov je zaposleno v javnem zdravstvu in okoli 5 v zdravstveni službi Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za obrambo in v zasebni praksi.

Sodne izvedence za socialno delo sodniki redko imenujejo. Sodniki v vsakem primeru lahko dobijo informacije od socialnih služb, vendar njihovega strokovnega znanja ne upoštevajo vedno enako kot tisto, ki ga dobijo od kliničnih psihologov. Vendar pa, po mnenju nekaterih sogovornikov, socialna služba zaposluje zelo veliko različnih strokovnjakov za opravljanje istih nalog, ki nimajo enake izobrazbe, kar bi lahko povzročilo velike razlike v opravljenih storitvah in kar sodnika ne spodbuja k uporabi njihovega strokovnega znanja. Seznam socialnih delavcev, ki lahko delajo z otroki, je v Zakonu o socialnem varstvu¹⁰. Med njimi so tudi psihologi (trenutno jih je okoli 50, kar je manj kot prej). Socialna služba bi lahko zaposlila več psihologov in jih usposobila za podporo, ki temelji na dokazih, da bi v določenih primerih svetovali sodniku. Lahko bi bili dodaten vir izvedenskega znanja za sodnika. Tudi drugi ustrezno usposobljeni socialni delavci bi lahko podprli odločitev sodnika, s podajanjem prvostopenjskega mnenja v nekaterih posebnih primerih, ki ne zahtevajo strokovnega znanja psihologa. Prednost strokovnega znanja socialnih služb je, da lahko večkrat obiščejo družino in se z otrokom pogovorijo. Če sodnik oceni, da je izvedenstvo socialnega delavca dobro, poglobljeno psihološko izvedenstvo ni potrebno. Centri za socialno delo¹¹ običajno delajo dobro, zlasti ko sodelujejo z drugimi organi in strokovnjaki, kot so policija, šola, zdravstvene ustanove ali nevladne organizacije. Pri pripravi mnenja bi lahko pomagali tudi pravniki, ki delajo v centrih za socialno delo, da bi zagotovili skladnost mnenj z zahtevami sodišča. Strokovnjaki, ki so samozavestni in ki sodelujejo pri podajanju strokovnega mnenja, dosežejo najboljše rezultate. Delo socialnih služb in njihov medinstitucionalni pristop bi morali sodniki bolje ovrednotiti v prihodnjih družinskih postopkih.

Delo socialnih služb je pomembno tudi za vmesne/začasne odločitve, ki jih je mogoče sprejeti zelo hitro. Če sodišče in center za socialno delo delujeta učinkovito in medsebojno izmenjujeta informacije, je lahko vmesna odločitev sprejeta hitro. Naveden je primer zadeve, ko je novorojenček ostal 6 mesecev v kriznem centru do končne odločitve sodnika. Temu bi se lahko izognili, če bi sodnik sprejel začasno odločitev.

Če se bo ta možnost obravnavala v prihodnosti, nekateri sogovorniki priporočajo, da se delo socialnih delavcev, v skladu z njihovo izobrazbo, bolje prilagodi, morda s protokolom, ki bi sodnika spodbudil k uporabi njihovega izvedenstva. Njihovo število in njihove plače je treba v prihodnje povečati, da bi postali privlačnejši. Drugo priporočilo bi bilo okrepiti njihovo znanje in usposabljanje o protokolih, ki temeljijo na dokazih in o drugih posebnih področjih, da bi jim omogočili, da delujejo kot strokovnjaki v civilnih sodnih postopkih.

Vzporedno je treba sodnike bolj obveščati in jih spodbujati, da imenujejo in se zanašajo na strokovno znanje različnih vrst izvedencev in ne le kliničnih psihologov, ki so že tako preobremenjeni. Strokovno znanje mora ustrezati posebnim potrebam zadev na družinskih sodiščih. V okviru projekta bi lahko opredelili smernice, ki bi sodnikom pomagale pri tem procesu.

Splošna pripomba je bila, da Slovenija potrebuje več strokovnjakov, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih sodnih postopkih, ne samo klinične psihologe, temveč tudi pedopsihiatre, psihologe, pravne strokovnjake, socialne delavce, rejniške družine, specializirane sodnike, odvetnike in sodne pomočnike. Kot pozitivne spodbude, ki bi privabile nove strokovnjake so označili dvig plač, povečanje števila štipendij ali celo povišanje števila mest na nekaterih programih študija na Univerzi (npr. povišanje števila prostih mest za študij psihologije).

---

¹⁰Zakon o socialnem varstvu v 69. členu določa izobrazbene pogoje za socialnovarstvene strokovne delavce.

¹¹Trenutno je v Sloveniji 16 centrov za socialno delo, ki imajo 63 enot in okoli 1500 oseb.

Ugotovljena odprta vprašanja in vrzeli:

- Pomanjkanje in preobremenjenost sodnih izvedencev klinične psihologije sta deloma posledica dejstva, da v Sloveniji ni systemskega financiranja specializacij iz klinične psihologije;
- Položaj sodnih izvedencev in še posebej kliničnih psihologov ni privlačen zaradi obremenjenosti, a tudi zaradi pritiska, zamud pri plačilih in višine nadomestila za njihovo izvedenstvo, včasih pa tudi nespoštovanja;
- Sodni izvedenci klinične psihologije so večinoma zaposleni v zdravstvenih domovih, centrih za duševno zdravje, bolnišnicah ali zasebni praksi in delo izvedenca opravljajo v svojem prostem času;
- Napačna predpostavka, da mnenje kliničnih psihologov odpravi vse težave;
- Dejstvo, da sodniki v družinskih postopkih za izdelavo mnenj največkrat imenujejo sodne izvedence klinične psihologije izvedence obremenjuje in podaljšuje čas, potreben za podajo mnenja;
- Poročila in mnenja centrov za socialno delo je treba večkrat uporabiti, zlasti če so pripravljena s strani oseb, usposobljenih za multidisciplinarni in medinstitucionalni pristop;
- Izobrazba in profili strokovnih sodelavcev na centrih za socialno delo so zelo raznoliki, tisti, ki se ukvarjajo z zadevami, ki vključujejo otroke, niso vedno ustrezno usposobljeni za delo z otroki oziroma niso seznanjeni vedno z otrokovimi pravicami;
- Sodniki niso dobro obveščeni o različnih vrstah izvedenstva drugih strokovnjakov in zato pretežno uporabljajo izvedenstvo samo kliničnih psihologov;
- Splošno pomanjkanje strokovnjakov, ki delajo z otroki in za njih v pravnih postopkih (klinični psihologi, pedopsihiatri, psihologi, pravniki, socialni delavci, rejniške družine, specializirani sodniki in odvetniki itd.).

5.3. Potrebe po programu usposabljanja in podpore

Posvetovanja so pokazala, da med trajanjem postopkov obstaja velika potreba po programih za **podporo družini in staršem**. Le-ti sicer obstajajo, vendar ne gre vedno za programe ki bi temeljili na dokazih. Prav tako ne obstaja celostna obravnava staršev. Včasih se zgodi, da socialne službe svetujejo staršu, ki je vložil tožbo, drugega starša pa ne vidijo. Razviti je treba programe za izboljšanje komunikacije med starši, da bi se izboljšal odnos med starši in da bi jim pomagali bolje razumeti otrokovo vedenje in želje. Boljše razumevanje otrokovih reakcij (zakaj joka, ali se vede ambivalentno ipd.) s strani obeh staršev bi s takimi programi lahko pripeljalo do zmanjšanja konflikta in prispevalo k izogitvi napačnim interpretacijam med starši. Razviti je treba tudi programe podpore za mlade pare, ki šele načrtujejo starševstvo. Veliko staršev se ne zaveda, kakšno škodo povzročajo otroku. Številnim konfliktnim situacijam bi se lahko izognili, če bi bili starši bolje poučeni o otrokovem vedenju v konfliktni situaciji. Veščine in znanje, razviti v okviru Barnahus (Hiše za otroke) bi lahko sčasoma uporabili kot izhodišče za tak program. V visoko konfliktnih zadevah bi se starši morali obvezno udeležiti z dokazi podprtih programov podpore družini, vključno z boljšo komunikacijo z otrokom in drugim staršem ter otrokovim razvojem in psihološkimi potrebami. Zagotoviti je treba posebne programe za informiranje staršev na samem začetku zadeve in jim zagotavljati podporo ves čas postopka. Prej ko se opravi svetovanje obema staršema, bolje bo za zadevo. Večina sodnih zadev bi lahko preprečili, če bi svetovanje zagotovili v zgodnejši fazi.

Na Ministrstvu za zdravje so omenili, da se program zgodnje intervencije za starše v velikem obsegu izvaja prek mreže centrov za duševno zdravje, tako imenovanih Centrov za duševno zdravje otrok in mladostnikov na primarni ravni zdravstvenega varstva. Eden takšnih programov, ki temeljijo na

dokazih, je program usposabljanja za starševstvo "Neverjetna leta"¹² za podporo družinam in zaščito otrok, ki se je prav tako izkazal za učinkovitega pri zgodnjem zdravljenju in preprečevanju duševnih motenj. Usposablja starše na preprost, razumljiv in prijazen način, uči o pozitivnih veščinah, ki spodbujajo otrokov kognitivni, socialni in čustveni razvoj, boljši učni uspeh ter omogočajo varnejši in bolj zdrav razvoj.

Rezultate dolgoročnega izvajanja programa »Neverjetna leta« ter izkušnje in dobre prakse iz drugih držav, kot so programi za podporo družinam v Združenem kraljestvu¹³, bi lahko uporabili za ustvarjanje drugih programov v Sloveniji.

Razširiti je treba tudi psihološko znanje sodnikov, ki pogosto svoje odločitve sprejemajo zgolj na podlagi mnenja sodnega izvedenca klinične psihologije. Včasih se bojijo sprejeti odločitev brez mnenja kliničnih psihologov. Na posvetovanjih je bilo izpostavljeno, da so odnosi med sodnimi izvedenci in odvetniki staršev na sodišču včasih težki: izvedenci dolgo čakajo, preden podajo svoje mnenje, napada se njihova verodostojnost, lahko pa se pod vprašaj postavi tudi njihova osebnost. Po drugi strani pa izvedenci včasih slabo poznajo procesna pravila. Zato je treba redno organizirati delavnice in skupne tečaje usposabljanja o tem, kako sodelovati ali izvajati dokaz z izvedencem.

Kot je že navedeno zgoraj bi bilo treba sodnike usposobiti tudi za to, kako bolje prepoznati potrebna izvedenska znanja, kakšna vprašanja postaviti izvedencem, da bi pospešili pripravo mnenja in jim pomagali sprejeti odločitev v krajših časovnih okvirih.

Posvetovanja so pokazala tudi to, da obstajajo določena odstopanja med sodniki na družinskih sodiščih. Nekateri so zelo dobro usposobljeni in imajo izkušnje z otrokom prijaznim pravosodjem in s tem, kako ravnati v teh primerih, drugi pa so manj izkušeni. Enako velja za odvetnike, ki včasih skrbijo za največjo korist svoje stranke, ne pa tudi otroka. Očitno ni obveznega usposabljanja za sodnike, ki obravnavajo družinske zadeve, zlasti na majhnih sodiščih.

Sodniki bi morali biti bolj obveščeni o programih podpore, ki so na voljo staršem: programi psihološke podpore oziroma programi socialnih storitev. Sodniki bi morali imeti možnost starše vključiti v ustrezne in učinkovite programe za primerno (ne prekratko) obdobje. Sodniki bi morali bolj vedeti, kateri programi so dobri in potrebni za posamezne zadeve. Seznam programov bi moral biti dostopen, posodobljen in posredovan vsem strokovnjakom, programe bi morala pregledati tudi država, da se prepriča ali so vsi ustrezni.

Sodniki bi morali biti usposobljeni za boljše informiranje otrok in za opravo boljših razgovorov z otroki. Če sodniki že niso, ko začnejo obravnavati družinske zadeve, se morajo čim prej usposobiti, vključno z uporabo orodij, ki so jim na razpolago za zaščito vseh strank. V najboljšem primeru bi se sodniki morali redno in vseživljenjsko izobraževati o tej temi.

Več zainteresiranih strani je tudi priporočilo psihološko in institucionalno podporo za sodnike v zelo težkih zadevah in da bi imeli tovrstno podporo tekom odločanja in po zaključku postopka. Družinsko pravo je eden najtežjih delov sodstva in nenehno izobraževanje sodnikov bi pomagalo pri sprejemanju odločitev na učinkovit in otroku prijazen način. Sodniki potrebujejo programe podpore in nadzora, treba pa je ustvariti tudi priložnosti za izmenjavo znanj in izkušenj z drugimi sodniki in strokovnjaki, tako glede pravnih kot nepravniških vprašanj. Dobra bi bila vzpostavitev skupnih in rednih srečanj z

---

¹² Obiščite spletno stran: <https://neverjetna-leta.si>

¹³ Preberite [Vodič sklada zgodnje intervencije](#) za primere programov, ki temeljijo na dokazih v Združenem kraljestvu ali [programov, ustvarjenih s strani dobrodelne organizacije za duševno zdravje otrok in družine Anna Freund](#).

drugimi sodniki, ki se ukvarjajo z istimi vprašanji, na katerih bi poročali, izmenjavali mnenja in se medsebojno podpirali.

Več sogovornikov je med posvetovanjem tudi obžalovalo neuravnoteženost zastopanosti spolov med sodniki, pristojnih za družinske zadeve in bi pozdravili spremembo v prihodnosti na tem področju. Ta argument včasih uporabljajo tudi očetje, ki trdijo, da njihove pravice niso dobro zaščitene in da so lahko sodbe včasih pristranske.

Sodno osebje, ki se ukvarja s finančnimi in administrativnimi nalogami, je prav tako treba usposobiti in jim dodeliti več nalog.

Odvetniki bi morali biti usposobljeni za ravnanje po načelu največje koristi za otroka in ne izključno za zagotavljanje največje koristi svojih strank. Na splošno bi morali biti bolj usposobljeni o otrokovih pravicah, zlasti ko zastopajo otroka, posebno usposabljanje pa bi moralo biti pogoj za zastopanje otroka pred sodiščem. Nato bi lahko izdelali seznam specializiranih odvetnikov, s katerega bi lahko sodniki izbirali imena.

Zbornica kliničnih psihologov se ukvarja z delitvijo in širjenjem znanja z organizacijo izobraževanj, nacionalnih in mednarodnih konferenc. Njihovi člani so ponovno potrdili pripravljenost za sodelovanje pri novih projektih in novih programih. Vključene so tudi univerzitetne bolnišnice, vendar jim večinoma primanjkuje sredstev za vlaganje v usposabljanje in poklicni razvoj psihologov. Kot že omenjeno je kliničnih psihologov zelo malo. Trenutno je v štiriletnem izobraževalnem programu klinične psihologije 126 pripravnikov. Ti pripravniki ne morejo biti imenovani za sodnega izvedenca, dokler ne dokončajo programa in pridobijo najmanj dve leti delovnih izkušenj, saj se zahteva šest let strokovnih izkušenj na tem področju (4 leta specializacije + 2 leti izkušenj). Je pa predlagano, da bi jih lahko spodbudili, da pomagajo kliničnim psihologom pri pripravi mnenj in na ta način pridobijo izkušnje na tem področju, pod strogim nadzorom kliničnega psihologa. Obstaja tudi možnost, da bo resolucija o duševnem zdravju iz leta 2018 pripomogla k povečanju števila kliničnih psihologov, ki se izobražujejo na univerzi in nato postanejo redno zaposleni v bolnišnici.

Med univerzitetnimi programi v Sloveniji **žal ni subspecializacije iz forenzične psihologije**. Eden predlogov je bil, da bi jo uvrstili v prihodnje učne načrte, po možnosti s praktično usmeritvijo, da bi pridobili bolj usposobljene strokovnjake. Ta program bi lahko v prihodnosti razvili, ob upoštevanju izkušenj iz tujine in strokovnega znanja Zbornice kliničnih psihologov, ki redno organizira (v nekaterih primerih skupaj s Centrom za izobraževanje v pravosodju) letne seminarje o forenzični psihologiji in specifičnih temah, pomembnih za forenzično delo.

Drugi predlogi, ki so bili izpostavljeni, so namenjeni okrepiti izmenjave z drugimi strokovnjaki, drugimi kategorijami izvedencev, pa tudi s sodniki. To bi pripomoglo k pripravi mnenj in verjetno skrajšalo celotno trajanje postopka. Pogosta praksa je tudi imenovanje multidisciplinarne strokovne ekipe za najtežje zadeve, v sodelovanju z Zbornico kliničnih psihologov, ki bi jo lahko v prihodnje okrepili in razširili.

Predvsem klinični psihologi, pa tudi zainteresirane strani v civilnih sodnih postopkih, morajo biti seznanjeni tudi s konceptom **odtujitve staršev in/ali možne manipulacije s strani enega od staršev**. Ker je težko najti resnico glede tega vprašanja in koncept nima znanstvene podlage ter razprave o njem še vedno potekajo, bo ta točka obravnavana kasneje.

Kar zadeva **strokovne delavce centrov za socialno delo** imajo zelo različno izobrazbo (socialni delavci, psihologi, pravniki, administrativni uslužbenci, teologi med drugim¹⁴) in delajo na področju preventive, svetovanja, podpore družini, socialnega varstva, pomoči družini doma in celo pomoči v sodnih postopkih. Ta raznolikost del in profilov je prednost za razvoj multidisciplinarnega pristopa. Vendar pa je treba poleg morebitnega nagovarjanja k pripravi mnenj vključiti tudi krepitev zmogljivosti in usposabljanje o pripravi teh mnenj in skupna usposabljanja s sodniki, da bi bolje razumeli potrebe sodišča in sodnih postopkov.

Poleg tega bi bilo treba izvedence in socialne delavce usposobiti tudi za kontradiktorni postopek in pravico zagovornika, da bi bolje razumeli, kako poteka in kakšne so vloge vseh udeležencev v postopku.

Na splošno bi morali biti vsi strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke, tudi v civilnih sodnih postopkih (sodniki, odvetniki, učitelji, socialni delavci itd.), bolje usposobljeni, kako pristopiti k otroku, kako z njim komunicirati na otroku prijazen način in kaj je v največjo korist otroka. Medresorsko in multidisciplinarno usposabljanje bi omogočilo ustvarjanje povezav in boljše razumevanje vloge drug drugega v postopkih za največjo korist otroka.

Danes je okoli **200 programov za družine** financiranih iz državnega proračuna. Več intervjuvancev je obžalovalo, da le nekaj od njih temelji na dokazih in da so določeni programi celo vprašljivi z znanstvenega vidika. Vsebina teh programov ni potrjena ali nadzorovana s strani države. Boljša usmerjenost, usklajevanje, preverjanje veljavnosti, razširjanje in spodbujanje programov podpore bi bili po mnenju različnih zainteresiranih strani, s katerimi so se posvetovali, zelo dobrodošli. Socialne službe in tudi nevladne organizacije so glavni izvajalci programov usposabljanja in podpore. Zdi se, da državno financiranje teh programov ni zadostno in ne zadostuje vsem potrebam. Obstoječe programe je treba pregledati, da se zagotovi, da so vsi ustrezni in bolje usklajeni, da se prepreči podvajanje in da ustrezajo potrebam staršev in otrok. Spodbujati je treba multidisciplinarni in medinstitucionalni pristop, da bi gradili na podlagi izkušenj in dobrih praks iz drugih držav v Evropi. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti predlaga financiranje novih na dokazih temelječih in preventivnih programov za socialne delavce iz sklada EU za socialno kohezijo.

Končno, primerjalna študija programov in usposabljanj v drugih državah, bi pomagala pri ustvarjanju novih in učinkovitih programov v Sloveniji.

Nepopoln seznam tem usposabljanj/programov, opredeljenih med posvetovanji:

- Komunikacija med starši in z otrokom;
- Vedenje otrok v konfliktni situaciji;
- Pogovor z otrokom in informiranje otroka;
- Podpora družini in otrokom v kriznih in/ali konfliktnih situacijah;
- Otrokov razvoj in psihološke potrebe;
- Zaščita otroka pred toksičnimi odnosi in ločitvami;
- Kako ravnati v primeru odtujenosti in manipulacije otroka/staršev;
- Kako ravnati z agresivnimi in konfliktnimi osebami (trenutno v razvoju za sodnike);
- Kako določiti, kakšno strokovno znanje je potrebno (za sodnike);
- O procesnem in kontradiktornem postopku (za izvedence in nepravnike);
- Kako negovati boljše sodelovanje med družinskimi sodniki in kazenskimi sodniki;
- Navodila za pripravo in pisanje izvedenskega mnenja;

---

¹⁴ Prebrati 69. člen zakona o socialnem varstvu.

- Skupno usposabljanje socialnih delavcev/psihologov/sodnikov o postopkih za varstvo;
- Uvedba subspecializacije iz forenzične psihologije na univerzah;
- Splošno usposabljanje o otroku prijaznem pravosodju in največji koristi otroka.

Ugotovljena odprta vprašanja in vrzeli:

- Potreba po programih podpore družini med celotnim trajanjem postopka, zlasti v visoko konfliktnih situacijah;
- Vsi programi niso znanstveni in niso vedno podprti z dokazi;
- Programi ne ustrezajo vedno potrebam staršev ali otroka;
- Psihološko znanje sodnikov bi se lahko okrepilo;
- Včasih pride do nerazumevanja med sodniki in sodnimi izvedenci;
- Niso vsi sodniki ali odvetniki, ki se ukvarjajo s civilnimi sodnimi postopki, ki vključujejo otroke, specializirani za otrokove pravice;
- Staršem se lahko dodeli program, ki ni primeren za njihove specifične potrebe;
- Sodniki obravnavajo zelo težke zadeve in včasih potrebujejo institucionalno in psihološko podporo;
- Očetje se včasih sklicujejo na neuravnoteženost spolov med sodniki, v smislu, da so njihove pravice kršene;
- Odvetniki včasih nimajo dovolj znanj o otroku prijaznem pravosodju in največji koristi otroka;
- Kliničnih psihologov je zelo malo in niso vsi pripravljeni delati kot sodni izvedenci;
- Strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih sodnih postopkih, predvsem v zelo konfliktnih situacijah, morajo biti seznanjeni s konceptom odtujenosti staršev in možne manipulacije;
- Bolje je treba ceniti multidisciplinarni pristop socialnih delavcev in bolje izkoristiti njihovo raznoliko izobrazbo;
- Socialnim delavcem prav tako primanjkuje izkušenj in usposobljenosti za komunikacijo z otroki in za največjo korist otroka;
- Niso vsi programi podpore, ki so financirani iz državnega proračuna, utemeljeni na dokazih in znanstveni;
- Pomanjkanje finančnih sredstev za usposabljanje kliničnih psihologov, tudi v univerzitetnih bolnišnicah.

5.4. Ozaveščanje o največji koristi otroka

Preden pride do težav je treba razviti preventivne programe za starše, in sicer že na samem začetku načrtovanja starševstva. Prednostna naloga bi bili programi psihološke podpore staršem, ko je otrok star 2-3 leta. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti načrtuje razvoj novih preventivnih programov s podporo Sklada za socialno kohezijo Evropske Unije.

Potrebna je splošna kampanja ozaveščanja o pravicah otrok v civilnopравnih zadevah, zlasti v visoko konfliktnih zadevah ločitev in nasilja v družini. Izdelanih je bilo nekaj brošur za kazenske zadeve, vendar je treba širiti informacije tudi o teh posebnih temah.

Predstavniki Varuha človekovih pravic je močno podprli celostni in preventivni pristop. Ozaveščenost o otroku prijaznem pravosodju, varovanju otrokovih pravic, boju proti nasilju in spodbujanju človekovih pravic nasploh je treba obravnavati tudi med širšo populacijo. Ciljna skupina bi bili najprej starši in otroci, pa tudi družba kot celota.

V več intervjujih je bilo poudarjeno pomembno delo več nevladnih organizacij pri razvoju programov podpore staršem in otrokom ter spodbujanju ozaveščenja o pravicah otrok v splošni populaciji. Nevladne organizacije nasploh in tiste, ki se ukvarjajo z nasiljem v Sloveniji, so močno vključene in globoko zakoreninjene v slovenski družbi. Če naštejemo le nekatere, Društvo za nenasilno komunikacijo, SOS telefon, Združenje za moč, Mreža nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s pravicami otrok (ZIPOM) ali Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja. Te nevladne organizacije in druge predstavnike civilne družbe je treba vključiti v prihodnje dejavnosti ozaveščenja, organizirane v okviru projekta.

Ugotovljena odprta vprašanja in vrzeli:

- Pomanjkanje preventivnih programov za starše;
- Pomanjkanje splošnih informacij o otrokovih pravicah in otroku prijaznem pravosodju v širši javnosti.

6. Ugotovitve

Projekt Evropske unije in Sveta Evrope »Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji« si je že v začetni fazi prizadeval identificirati glavne potrebe in izzive pri spoštovanju otrokovih pravic v civilnih postopkih v Sloveniji, da bi slovenski vladi pomagali pri odpravljanju teh vrzeli.

Po organizaciji posvetovanj z ustreznimi ministrstvi in institucijami je projektna skupina identificirala pravne in politične vrzeli in potrebe, predlagala načine za obvladovanje pomanjkanja kliničnih psihologov, obravnavala začetne potrebe po usposabljanju in programih, kakor tudi morebitne dejavnosti ozaveščenja.

V tem smislu in za učinkovit odziv na potrebe, bo projekt spodbujal tudi izmenjavo izkušenj in dobrih praks drugih evropskih državah.

Glavne ugotovljene potrebe in priporočila so:

Pravni, politični in institucionalni okvir, ki zagotavlja najboljše koristi otroka v civilnih sodnih postopkih

- Pregled družinskega zakonika z namenom zagotavljanja, ali je načelo največje koristi otroka dovolj podrobno in zagotavlja varstvo otroka v vsakem konkretnem primeru v civilnem sodnem postopku;
- Okrepiti posvetovanja z otroki v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo v civilnih sodnih postopkih in jih bolje obveščati o njihovih pravicah (Barnahus objekt se morda lahko uporabi pod posebnimi pogoji);
- Raziskati možnost samodejnega imenovanja skrbnikov *ad litam* za otroka vključenega v civilni sodni postopek in poiskati sredstva zunaj sodnega proračuna za kritje stroškov;
- Brezplačna pravna pomoč za otroka bi se morda lahko razširila na vse otroke;
- Informacije o tem, kdo je na seznamu sodnih izvedencev, njihovem profilu, obremenitvi in razpoložljivosti bi morale biti na boljši način deljene med sodniki in izvedenci; lahko bi razvili osrednji register;

- Raznovrstno izvedenstvo naj bo omejeno;
- Sodniki bi lahko raziskali možnost pogostejšega sprejetja začasnih ali vmesnih odločitev, in se na ta način bolje odzvali na takojšnjo otrokovo potrebo in umirili konfliktne situacije;
- Pregledati je treba postopek denarnega nagrajevanja odvetnikov in brezplačne pravne pomoči, da bi se postopek pospešil;
- Odvetniki, ki jih imenuje sodnik za zastopanje otroka, bi morali biti usposobljeni in specializirani za otrokove pravice in največjo korist otroka;
- Sprejeti je treba posebne ukrepe za zmanjšanje obremenitve, ki povzroča veliko fluktuacijo sodnikov, sodniških pomočnikov in socialnih delavcev;
- Del administrativnih in finančnih nalog, povezanih z zadevo, ki je trenutno v rokah sodnika, je treba prenesti na sodniške pomočnike;
- Datoteka s podatki o otroku mora biti popolna in predstavljena strokovnjakom, ko so le-ti imenovani, baza podatkov organizacij, ki te podatke hranijo, pa bi morala biti dostopnejša;
- Lahko bi se napisale smernice, ki bi razjasnile in uskladile strukturo, vsebino in način priprave izvedenskega poročila in tako pospešile postopek in delo izvedenca;
- Pregledati sistem varstva otrok in rejništva na podlagi priporočil revizije, ki jo zahteva Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti;
- Sprejeti spodbujevalne ukrepe za boljše informiranje o vlogi rejniških družin za družbo in spodbujanje novih poklicev;
- Vprašanje skupnega skrbništva, ki ustvarja dodatne konflikte v postopkih, je treba obravnavati tudi skozi dobre prakse in izkušnje iz drugih držav;
- Treba je okrepiti komunikacijo in spremljanje zadev med sodnikom in sodnimi izvedenci.

Pomanjkanje kliničnih izvedencev za pripravo mnenj

- Država bi lahko bolj sistematično razporedila finančna sredstva za razvoj specializacije iz klinične psihologije v Sloveniji;
- Delo sodnega izvedenca bo lahko bolj privlačno z izboljšanjem pogojev za delo in z zagotavljanjem višjega plačila za izdelavo mnenj in vseh povezanih aktivnosti;
- Odvisno od tega, ali zadeva vključuje težave z duševnim zdravjem ali ne, ali pa obravnava samo obiske ali skrbništvo, lahko potrebno izvedenstvo zagotovijo drugi izvedenci, kot so otroški psihiater, psihiater, psihologi ali socialni delavec;
- V prihodnjih smernicah bi lahko opredelili in organizirali obseg zadev, katera izvedenska znanja uporabiti v kateri zadevi, kakšna vprašanja je treba nasloviti na izvedenca in kako sodnik izbere ustreznega izvedenca;
- Socialni delavci bi morali biti bolj vključeni v pripravo izvedenskih mnenj in v podporo sodnikom, če so ustrezno usposobljeni za otrokovo največjo korist;
- Pripraviti je treba smernice o ustrezni izbiri izvedenstva, ki ustreza posebnim potrebam zadeve, ki vključuje otroke;
- Izobraževati več kliničnih psihologov, pa tudi drugih izvedencev, ki bi lahko sodelovali pri izvedenstvu, ki je potrebno sodišču;
- Zaposliti več strokovnjakov za učinkovito podporo sodnikom in pospešitev postopkov.

Potrebe po programu usposabljanja in podpore

- Treba je okrepiti programe podpore družinam, ki temeljijo na dokazih;
- Spodbujati je treba celosten pristop;
- Programi podpore družini bi morali biti obvezni v zadevah z visoko stopnjo konfliktov;
- Veščine in znanje, razviti v okviru Barnahus / Hiše za otroke, bi se lahko sčasoma izkoristili za starše in otroke v najtežjih primerih;
- Programi, ki že obstajajo v drugih državah, lahko pomagajo pri razvoju učinkovitejših programov, ki temeljijo na potrebah;
- Skupno usposabljanje sodnikov in sodnih izvedencev bi izboljšalo njihovo sodelovanje in razumevanje vloge drug drugega v postopku;
- Sodniki bi morali biti boljše usposobljeni za prepoznavanje potrebnega izvedenstva v cilju razširitve profila imenovanih izvedencev;
- Usposabljanje o največji koristi otroka in otroku prijaznem pravosodju bi moralo biti obvezno za vse sodnike in odvetnike, ki se ukvarjajo s temi zadevami ali pa so im le-te dodeljene;
- Vzpostaviti mrežo specializiranih, izkušenih in dobro usposobljenih sodnikov in odvetnikov;
- Sodniki bi morali biti boljše obveščeni o razpoložljivih programih in o ustreznosti posameznega programa za posamezno zadevo;
- Omogočiti psihološko in institucionalno podporo sodnikom med procesom odločanja in po njem;
- Odvetniki, ki se ukvarjajo s primeri, ki vključujejo otroke, bi morali obvezno opraviti usposabljanje o otrokovih pravicah;
- Izdelati seznam specializiranih odvetnikov, s katerega bi sodnik lahko izbral odvetnike za zadeve, ki vključujejo otroke;
- Okrepiti in ustrežnejše financirati usposabljanje in izobraževanje kliničnih psihologov,
- Na univerzah je treba uvesti subspecializacijo iz forenzične psihologije;
- Krepitev izmenjave med izvedenci (kliničnimi psihologi in pedopsihiatri), pa tudi med izvedenci in sodniki, ter spodbujanje skupnega izvedenstva, kar bi pripomoglo k pripravi mnenja in pospešilo celoten postopek;
- Socialni delavci, ki se ukvarjajo z zadevami, ki vključujejo otroke, bi morali biti boljše usposobljeni za zagotavljanje svojega izvedenstva sodišču;
- Na splošno bi morali biti vsi strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke, tudi v civilnih sodnih postopkih (sodniki, državni tožilec, odvetniki, izobraževalci, socialni delavci itd.), boljše usposobljeni za pristop k otroku, kako z njim komunicirati na otroku prijazen način in kaj je otrokova največja korist;
- Medresorsko in multidisciplinarno usposabljanje bi omogočilo ustvarjanje sinergij in boljše razumevanje vloge drug drugega v postopkih;
- Slovenske oblasti bi morale poskrbeti za boljše usmeritev, koordinacijo, potrjevanje, razširjanje in promocijo programov podpore.

Ozaveščanje o največji koristi otroka

- Razviti programe preventivnega obveščanja za starše;
- Tečajji starševstva za mlade pare, ki želijo postati starši;
- Programi ozaveščanja o otroku prijaznem pravosodju in varovanju otrokovih pravic.

Dodatek I: Program misije za ugotavljanje dejstev
(14.-16. november 2023)

Program	
Torek 14. november 2023	
12:00 - 14:00	Sestanek Medresorske delovne skupine za izboljšanje položaja otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji
Sreda 15. november 2023	
9:30 - 10:30	Posvetovanja in izmenjava mnenj z Zbornico kliničnih psihologov
11:00 – 12:00	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Urada varuha človekovih pravic
14:00 – 15:00	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Odvetniške zbornice Slovenije
15:30 – 16:30	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Strokovnega sveta za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje
Četrtek 16. november 2023	
9:30 - 10:30	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Vrhovnega sodišča Slovenije, Višjega sodišča v Ljubljani, Okrožnega sodišča v Ljubljani
11:00 – 12:00	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Društva za nenasilno komunikacijo (NVO)
13:30 – 14:30	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Združenja centrov za socialno delo; Centar za socialno delo Murska Sobota
15:00 – 16:00	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
16:30- 17:30	Posvetovanja in izmenjava mnenj s predstavniki Ministrstva za zdravje

Dodatek II: Posodobljena analiza tveganja in prizadevanja za ublažitev

Z izvajanjem projekta so povezana številna tveganja, ki jih bo Svet Evrope skušal identificirati in ublažiti. Spodnja tabela vsebuje informacije o zunanjih tveganjih in predlaganih ukrepih za ublažitev.

Tveganje	Omilitveni ukrep
Kratek časovni okvir za izvedbo predvidenih aktivnosti.	Prednostna razvrstitev dejavnosti, ki jih je treba izvesti v okviru projekta, po pogovoru z upravičencem in DG REFORM. Morebitno podaljšanje projekta brez stroškov (NCE).
Šibka zmogljivost na operativni ravni Ministrstva za izvajanje dejavnosti projekta.	Slovenske oblasti prevzamejo vodilno vlogo pri predlaganju in izbiri ustreznih akterjev za izvajanje projektne dejavnosti, za razpravo z ustrežno projektno skupino v Svetu Evrope.
Nepripravljenost za sodelovanje nacionalnih zainteresiranih strani.	Vsak projekt je strukturiran kot odgovor na zahtevo po tehnični podpori, ki prihaja od organov držav članic EU, in se natančno ujema z njihovimi potrebami in prednostnimi nalogami držav članic EU. O obsegu dela je treba razpravljati in se dogovoriti z ustreznimi organi držav članic EU. Tveganja so zmanjšana z obveznostmi celotne vlade z institucijami EU in s tesnim sodelovanjem z ustreznim organom v državi članici EU, DG REFORM in Svetom Evrope.

Dodatek III: Posodobljen delovni načrt

Naziv projekta	Zagotavljanje največje koristi otroka v pravnih sodnih postopkih v Sloveniji
Obdobje	01.09.2023-28.2.2026
Vodja projekta	GASPARYAN, Zaruhi
Projektni referent	PRIVAT DE FORTUNIE, Frederique

Dejavnosti			
Logframe ref.	Naziv dejavnosti	Datum začetka	Datum konca
1.1	Uvodni sestanek in sprejem zapisnika	26.09.2023 in 25.10.2023	26.09.2023 in 25.10.2023
2.1	Priprava in sprejem začetnega poročila	01.10.2023	02.02.2024
2.2	Konferenca o začetku projekta	13.02.2024	13.02.2024
3.1	Teoretična analiza trenutnega zakonodajnega, političnega in institucionalnega okvira	01.02.2024	31.05.2024
4.1	Analiza vrzeli in poročilo o priporočilih	01.06.2024	31.08.2024
5.1	Strategija in akcijski načrt	01.10.2024	31.03.2025
5.2	Predstavitev dosedanjih rezultatov	01.09.2024 01.04.2025 01.10.2025	31.09.2024 30.04.2025 31.10.2025
6.1	Analiza potreb po usposabljanju	01.04.2024	31.07.2024
6.2	Razvoj gradiva za usposabljanje	01.04.2025	30.06.2025
6.3	Usposabljanje izvajalcev usposabljanj	01.07.2025	31.09.2025
7.1	Izvedba izbranih ukrepov	01.04.2025	31.11.2025
7.2	Osnutek poročila o izvajanju izbranih ukrepov	01.11.2025	31.01.2026
8.1	Okrogle mize o ozaveščanju o največji koristi otroka v civilnih sodnih postopkih	01.12.2024	28.02.2026
8.2	Gradivo za ozaveščanje	01.12.2024	28.02.2026
9.1	Povzetek projekta	01.01.2026	28.02.2026
10.1	Zaključna konferenca projekta	01.02.2026	28.02.2026